

Петар МАНДИЌ

„ИНОВАЦИЈЕ У НАСТАВИ“

Овој труд на др. Петар Мандиќ кој накратко ќе ви го репрезентираме, претставува четврто дополнето издание, издадено во рамките на библиотеката на педагошко-андрагошката и психолошка литература, „Креативност“ на ИРО „Светлост“ од Сараево во текот на 1987 год. и тоа претставува особено значајно дело за унапредувањето на воспитно-образовната теорија и практика. Изобилството на богатите информации за најзначајните педагошко-дидактички иновации кои се применуваат во САД, Британија и СССР, во ова кризно време за образованието и целокупните состојби воопшто, претставува добар водич и патоказ за разрешување на многуте проблеми во образовната дејност и унапредување на наставната практика.

Брзиот и динамичен ритам на современиот живот чии основни карактеристики се брзите и бурни општествени промени и потреси од една страна, и брзиот и експлозивен развој на научните и техничко-технолошките достигнувања од друга страна, како и рапидното намалување на временскиот расчекор помеѓу појавата на идејата, научната верификација и практичната реализација од трета страна, образованието практично го ставаат во еден стравотен вител. Тоа, од една страна, е под перманентен притисок на безброј нови научни факти, силна диференцијација на науките и научните дисциплини кои безмилосно го бомбардираат сè помалиот

програмски образовен простор, кој од една страна, станува сè помал и потесен, а од друга пак, станува сè подрастично спротивставувањето помеѓу старото и новото, кое веќе утре е застарено, со што современите образовни потреби стануваат постојан, односно перманентен процес.

Техничките и технолошките достигнувања кои се одвиваат со релативно брз третман, од својата страна пак, претставуваат нов импулс на промени, подигајќи го квалитетот, квантитетот, рационализацијата, акцелерацијата и др. позитивни компоненти на современиот технолошки процес во сите свери, па и во образованието, на повисок развоен степен. Со ова се постигнува ослободување на човековиот труд од мануелните и технички дејствија кои ги преземаат високо автоматизираниите и компјутеризираниите машини, со што се создава нов слободен простор за инвентивна и креативна дејност.

Според тоа, флексибилното и високо квалитетно современо образование на современата личност ќе треба да ѝ овозможи релативно висок степен на прилагодливост на сите видови општествени, работни и животни промени во текот на целиот негов работен и животен век. Тоа треба да создаде самостојна, стабилна, креативна личност која ќе може успешно да се носи со сите општествени, работни и животни проблеми, која самостојно ќе размислува и одлучува и успешно

ке го држи чекорот на времето и со-времениот животен ритам на иднина-та.

Основните проблемски прашања кои се јавуваат во текот на воспитно-образовниот процес се јавуваат на релацијата помеѓу современите обра-зовни и животни потреби во опште-ствените рамки и традиционалните образовни услуги кои се добиваат во воспитно-образовниот систем засно-ван врз застарениот технолошки про-цес на учење, било како индивидуал-ен или педагошко-дидактички про-цес.

Традиционалното образование е статично и непроменливо, бидејќи би-ло засновано во времето кога времен-скиот распон помеѓу општествените, научните и техничко-технолошките промени бил многу подолг од човеко-виот работен и животен век, па нема-ло потреба од дополнително образо-вание за соодветните занимања. Глав-ното тежиште на традиционалната педагогија е поучувањето. Основна метода на учење е чистотото мемори-ско учење на што поголем број факти и генерализации. Активноста на уче-никот е сведена само на слушање, гледање и помнење. Комуникацијата за време на наставата најчесто е едно-насочна - во насока наставник-уче-ник, а информациите за постигнатите резултати од учењето претставуваат строго чувана тајна и сериозна причи-на за конфликтните ситуации. Вакво-то образование е пасивно, нерацио-нално, неинвентивно и некреативно. Планирањето на програмските сод-ржини се изведува на ниво на еден просечен ученик, со што се онеправ-дани сите други ученици кои се нао-ѓаат под тоа ниво кое многу тешко можат да го достигнат, а оние кои се над тоа ниво остануваат недоволно ангажирани, губејќи го интересот за учење. Ритамот на учењето е ист за сите ученици и не е прилагоден на ин-дивидуалните можности и потреби на секоја поединечна личност.

Нема флексибилност на времен-ската компонента на наставниот час, ниту флексибилност на распоредот на часовите по наставните предмети и програмски содржини, со што би се овозможило порационално учење и

распоредување на силите. Непромен-ливоста на работниот простор го зго-лемува степенот на монотонијата од предавачката настава и ги намалува ефектите на учењето. Третманот на ученикот како предмет, а не како ак-тивен субјект во учењето, претставу-ва сериозен фактор на зголемувањето на негативните ефекти итн.

Бавниот процес на промените и осовременувањето на сверата на образованието и педагогијата како наука, ја доведуваат сегашноста во најразлични конфликтни ситуации со застарениот образовен систем и тех-нолошкиот процес на учењето, следе-њето и вреднувањето на трудот и по-стигнатите резултатите, со прилично тешки негативни последици и ефек-ти, пропратени со честопати, бурни реакции, доживувања и трауми.

За бавниот процес на менувањето на ваквите состојби, секако најголемо влијание има индиферентниот опште-ствен однос кон инвентивниот труд и иноваторството во сите општествени, научни и работни свери и неподготве-носта на човечкиот фактор за промене. Меѓутоа, независно од човековата волја, промените во сегашноста прет-ставуваат неопходност и нужност и претставуваат единствена алтернати-ва за излез од севкупната, посебно од образовната криза, каде што се созда-ва и формира личноста на идните стручни кадри кои со својата енергич-ност, инвентивност и креативност ќе треба да претставува нов животен им-пулс на речиси сопсениот општествен прогрес.

Но, за да може ова да се оствари, ќе мора да се покрене човечкиот фак-тор меѓу наставниот персонал кој е веќе добро растресен од своето мртвило, во осовременувањето на вос-питно-образовниот процес. За внесу-вање на нови наставни форми, мето-ди, постапки, односи и активирање и реактивирање на современите распо-ложиви современи средства итн., пред сè, е потребна добра волја и желба.

За да може ова да се реализира неопходни се соодветните информа-ции од врвните достигнувања на современ-ната педагошка, дидактичко-метод-ска и психолошка теорија и пракса во

светот и кај нас. Со таа цел и ви го препорачуваме трудот на д-р Петар Мандиќ, под наслов: „Иновације у настави“, кој ја третира оваа проблематика, презентирајќи ја на еден многу достапен и разбирлив начин за ској читател, иако петставува високо стручен научен труд. Особено е значајно што овој труд претставува резултат на едно студиско патување и проучување на иновациите кои се внесувани во воспитно-образовниот процес на наставата во училиштата на САД, Велика Британија и СССР. Во изборот на презентираниите иновации, како основен критериум, е земен фактот тие да се научно проверени и во праксата потврдени и да можат научно да се проверат и потврдат на други простори и места. Како втор критериум во однос на изборот на иновациите е земен степенот на истраженоста и обработеноста во нашата земја од страна на други автори и познати наши педагошки и научни стручњаци.

Според тоа, во рамките на овој труд се опфатени следните проблеми и педагошко-дидактички иновации:

1. Некои проблеми на организацијата и изведувањето на наставата денес, при што се опфатени објективните чинители кои го усогласуваат внесувањето на новините во воспитно-образовната работа, некои од последиците на наведените проблеми, како и педагошките императиви на суштински промени.

2. Методолошките основи на промените во школството и просветата каде што се опфатени прашањата за проблемите кои се јавуваат денес, па битните претпоставки за конструктивните промени во школството, основните критериуми за промени и примери како би требало да се менуваат наставните планови и програми.

3. Истражување, развој и унапредување на иновациите на образовната технологија каде што се опфатени прашањата за истражувањето и унапредувањето на образовната технологија кај нас и пошироко.

4. Подрачјата во кои се јавуваат иновациите, при што акцентот е ставен на научното фундаирање на педагошката работа и засновањето на по-реално поставување на целите во воспитанието. Промените во организацијата на системот и содржините на образованието и тенденциите во збогатувањето и проширувањето на функциите на наставникот, како и новините во изградбата на школските објекти, наставна техника и технологија.

5. Педагошките основи на современата образовна технологија, ставајќи го акцентот на чинителите кои ја условуваат поинтензивната промена, одредени значајни откритија во оваа област, нејзината моќ, ограничувања и унапредувања.

6. Смеслата на иновациите во наставата, акцентирајќи ги причините што ги условуваат иновациите, основни критериуми за нивна обработка, корените на современите иновации, влијанието на теоријата на учењето врз нивниот развој, соодносот помеѓу креативноста на личноста и современите иновации и можноста за застрапување при нивното воведување.

Во однос на примената на дидактичко-методолошки иновации во наставата со обработката се опфатени следните:

1. Индивидуализирана настава
2. Индивидуално планирана настава
3. Училиште без оделенија
4. Тимска настава како педагошки проблем
5. Микро настава како педагошки проблем
6. Воспитание и образование во знак на „четириаголник“ во Шведска
7. Флексибилен распоред на наставни часови
8. Планирана настава и машини за учење
9. Електронска училница
10. Примена на современи компјутери во педагошката работа и некои најнови тенденции во областа на воведувањето на микрокомпјутерите во образованието

11. Едуктивната телевизија

Во нивната обработка се опфатени повеќе аспекти, почнувајќи од историскиот развој, суштината, можностите, условите, предностите и недо-

статоците со критички осврт, битните карактеристики, тенденции и развој, принципи на работа итн.

Симеон ПЕТРОВСКИ